

**Dokument
Międzynarodowej Komisji Teologicznej
o synodalności**

Powstanie dokumentu Międzynarodowej Komisji Teologicznej

- Papież Franciszek w przemówieniu wygłoszonym 17 października 2015 roku z okazji 50. rocznicy powołania przez Pawła VI instytucji Synodu Biskupów podkreślił, że „właśnie droga *synodalności* jest drogą, której Bóg oczekuje od Kościoła trzeciego tysiąclecia
- Jedną z odpowiedzi na pragnienie papieża, by Kościół był bardziej synodalny, jest dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej (= MKT) zatytułowany *Synodalność w życiu i misji Kościoła*
- Podkomisja MTK, złożona z 10 osób, w latach 2014-2017 pracowała nad przygotowaniem dokumentu
- Ostatecznie tekst dokumentu został zatwierdzony przez większość członków Komisji podczas Sesji Plenarnej w 2017 roku w drodze pisemnego głosowania. Następnie został on zaaprobowany przez przewodniczącego Komisji, Jego Eminencję kard. Luis F. Ladarię S.J., Prefekta Kongregacji Doktryny Wiary, który po otrzymaniu pozytywnej odpowiedzi od Ojca świętego Franciszka zezwolił na jego publikację 2 marca 2018 roku

Spis treści dokumentu

Dokument, opublikowany na oficjalnej stronie Stolicy Apostolskiej w języku angielskim, francuskim, włoskim i hiszpańskim, składa się ze 121 paragrafów i 170 przypisów

- **Nota wstępna**
- **Wprowadzenie:**
 - *Kairós synodalności* (nr 1 –2)
 - Synod, sobór, synodalność (nr 3–5)
 - Komunia, synodalność, kolegialność (nr 6–7)
 - Owoc Soboru Watykańskiego II (nr 8-9)
 - Cel i struktura dokumentu (nr 10)

Spis treści dokumentu

Rozdział I: Synodalność w Piśmie Świętym, Tradycji i historii (nr 11)

- Nauczanie Pisma Świętego (nr 12-23)
- Świadectwa ojców i Tradycji w pierwszym tysiącleciu (nr 24-30)
- Rozwój praktyki synodalnej w drugim tysiącleciu (nr 31-41)

Spis treści dokumentu

Rozdział II: W kierunku teologii synodalności (nr 42)

- Teologiczne fundamenty synodalności (nr 43-48)
- Synodalna droga pielgrzymującego i misyjnego Ludu Bożego (nr 49-53)
- Synodalność jako wyraz eklezjologii komunii (nr 54-57)
- Synodalność w dynamizmie komunii katolickiej (nr 58-61)
- Synodalność w *traditio* komunii apostoelskiej (nr 62-66)
- Uczestnictwo i władza w synodalnym życiu Kościoła (nr 67-70)

Spis treści dokumentu

Rozdział III: Aktualizacja synodalności: tematy, struktury, procesy i wydarzenia synodalne (nr 71)

- Synodalne powołanie Ludu Bożego (nr 72-76)
- Synodalność w Kościele partykularnym (nr 77): Synod diecezjalny i Zgromadzenie eparchialne (nr 78-79); Inne struktury w służbie życia synodalnego w Kościele partykularnym (nr 80-82) ; Synodalność w życiu parafii (nr 83-84)
- Synodalność w Kościołach partykularnych na poziomie regionalnym (nr 85-87): Synody partykularne (nr 88); Konferencje episkopatu (nr 89-91); Patriarchaty w Katolickich Kościołach Wschodnich (nr 92); Rady Regionalne Konferencji Episkopatu i Patriarchatów Katolickich Kościołów Wschodnich (nr 93)
- Synodalność w Kościele powszechnym (nr 94-96): sobór ekumeniczny (nr 97-98); synod biskupów (nr 99-100); struktury służące synodalnemu sprawowaniu prymatu (nr 101-102)

Spis treści dokumentu

Rozdział IV: Ku odnowionej synodalności (nr 103)

- O synodalną odnowę życia i misji Kościoła (nr 104-106)
- Duchowość komunii i formacja do życia synodalnego (nr 107-109)
- Słuchanie i dialog warunkiem wspólnotowego rozeznania (nr 110-114)
- Synodalność i ekumenizm (nr 115-117)
- Synodalność i diakonia społeczna (nr 118-119)

Zakończenie: Kroczenie razem w parze Ducha (nr 120-121)

Znaczenie terminów: synod, synodalność

Termin *synodalność* pochodzi z języka greckiego Nowego Testamentu, przede wszystkim od słowa *synodeuein* (iść razem) i *synodos* (droga przebyta razem).

W Nowym Testamencie możemy odróżnić trzy znaczenia terminu *synod*:

- „wędrować razem” rozumiane jako „bycie razem”
- „wędrować razem” rozumiane jako „wspólne działanie”
- „wędrować razem” rozumiane jako pójście za Chrystusem

Synodalność jako „bycie razem”

- Być w tym samym miejscu lub bycie zgodnymi: „jeden duch i jedno serce” (Dz 4,32).
- W ten sposób jest opisany Kościół w Dziejach Apostolskich: jako będący w określonym miejscu, w Jerozolimie (Dz 2, 1.44.47) i przede wszystkim jako wspólnota osób zjednoczonych wspólnotą dóbr i serc (Dz 1,14; 2,1.46; 15, 25).
- „Wędrować razem” oznacza również wspólnie podejmować decyzje (Dz 6, 1-6; 15, 1-29).

Synodalność jako „wspólne działanie”

- Synodalność to nie tylko braterstwo, wspólnota wewnętrzna, ale również zewnętrzna, tzn. *diakonia*, współpraca, budowanie.
- Takie rozumienie synodalności znajdziemy przede wszystkim w listach św. Pawła, tam, gdzie używa on wobec Kościoła metafory ciała (Rz 12, 4-5; przede wszystkim 1Kor 3, 9.16-17; Ef 4, 11-13).
- Nie chodzi tu jednak o sprawne działanie mechanizmów, ale o relacje międzyludzkie. Najważniejsza w Kościele jest miłość, nie zaś funkcjonalność (por. Kol 3,14).

Synodalność jako „wędrowanie z Chrystusem Zmartwychwstałym”

- W NT *synodeuein* – iść, wędrować razem, dotyczy przede wszystkim wędrowania z Chrystusem Zmartwychwstałym.
- W Łk 24,15-16 Jezus pierwszy się dołącza do uczniów, którzy nie wiedzą, że to On.
- Wędrowanie z Jezusem oznacza również naśladowanie Go (Łk 7,11). Jezus powiedział o sobie: "Ja jestem drogą" (J 14,6). Bycie uczniem i podążać drogą śladami Jezusa to jedno i to samo.
- Sekret synodalności horyzontalnej tkwi w synodalności wertykalnej.
- Logiczne jest zatem, że ci, którzy podążają za nowym życiem w Chrystusie, są nazywani *synodoi* a sam Kościół jest nazywany *synodia*. Np. św. Ignacy z Antiochii zwraca się do chrześcijan z Efezu jako *synodoi*.

Relacja kolegialności do synodalności

- Greckie słowo *synodos* zostaje przetłumaczone na język łaciński jako *synodus* lub *concilium* (sobór).
- Jeszcze w dokumentach Soboru Watykańskiego II te dwa terminy są synonimami, oznaczającymi zgromadzenie soborowe.
- W Kościele katolickim dopiero niedawno doszło do precyzyjnego rozróżnienia pomiędzy słowem „sobór” i „synod”. Wprowadził je *Kodeks Prawa Kanonicznego* dla Kościoła łacińskiego (1983), gdzie dokonuje się rozróżnienia pomiędzy Synodem partykularnym (plenarnym lub prowincjalnym), Synodem biskupów i Synodem diecezjalnym z jednej strony i Soborem powszechnym z drugiej strony.
- Do Soboru Watykańskiego synodalny wymiar Kościoła wyrażał się przede wszystkim w kolegialności, czyli w synodach lub soborach biskupów. Tak było od pierwszego „Soboru Jerozolimskiego” (Dz 15), przez sobory i synody lokalne w pierwszym i drugim tysiącleciu Kościoła.

Biblijne podstawy synodalności

- Stworzenie człowieka jako mężczyzny i kobiety, jako istotę społeczną, powołaną do współpracy z Bogiem w trosce o rzeczywistość stworzoną.
- Grzech przeszkadza w realizacji planu Boga, niszczy relacje na wszystkich poziomach.
- Zbawczy plan Boga polega na zjednoczeniu tego, co zostało rozproszone.
- Etapy realizacji zbawczego planu: powołanie Abrahama, wyjście z niewoli egipskiej i powołanie Ludu Bożego (*quahal*), prorocтво o Słudze Pańskim który zgromadzi narody (Iz 53), Jezus Chrystus, który przez swoją śmierć i zmartwychwstanie, nową Paschę, pragnie zjednoczyć na nowo ludzi z Bogiem (J 17, 21: *ut unum sint*), założenie Kościoła.

„Sobór Apostolski” w Jerozolimie (Dz 15/Gal 2, 1-10)

- Podczas tego „soboru” wszyscy są zaangażowani, choć każdy ma inne zadanie do wypełnienia.
- Pytanie zostało skierowane do całego Kościoła Jerozolimskiego (15,12), obecnego w całym procesie i zaangażowanego w podjęcie ostatecznej decyzji («Wtedy Apostołowie i starsi wraz z całym Kościołem»; 15,22). Jednak w pierwszej kolejności konsultowani są apostołowie (Piotr i Jakub wygłaszają przemówienie) oraz starsi, którzy sprawują swoją szczególną posługę.
- Decyzja podjęta przez apostołów: „postanowiliśmy bowiem, Duch Święty i my” (15,28) została następnie przyjęta i zatwierdzona przez całe zgromadzenie w Jerozolimie (15,22), i przez zgromadzenie w Antiochii (15,30–31).
- Dzięki świadectwu działania Boga i wymianie własnych osądów, przy wzajemnym wsłuchiwaniu się w Ducha Świętego, osiągnięta została jednomyślność (15,25), która jest owocem wspólnotowego rozeznania w służbie ewangelizacyjnej misji Kościoła.

Synody i sobory w pierwszym tysiącleciu Kościoła

- Począwszy od IV wieku powstają prowincje kościelne, w których zwoływane były synody prowincjalne, których zadaniem było ukazanie i umocnienie komunii pomiędzy Kościołami lokalnymi, na których czele stał metropolita.
- Po soborze w Chalcedonie, na którym do listy stolic biskupich dodano Jerozolimę, powstała pentarchia, która na Wschodzie jest uważana za formę i gwarancję sprawowania komunii i synodalności między pięcioma apostolskimi stolicami biskupimi: Rzymem, Antiochią, Aleksandrią, Konstantynopolem i Jerozolimą.
- Kościół zachodni, mimo iż uznaje rolę patriarchatów na Wschodzie, nie uważa Kościoła Rzymskiego za jeden z nich, lecz wskazuje na jego szczególny prymat w sercu Kościoła powszechnego.

Synody i sobory w pierwszym tysiącleciu Kościoła

- Kościół w Rzymie był punktem odniesienia dla wszystkich Kościołów, które odwoływały się do niego w celu rozstrzygnięcia sporów, jako instancji apelacyjnej.
- W roku 325 w Nicei odbył się pierwszy sobór ekumeniczny zwołany przez cesarza Konstantyna, na którym byli obecni biskupi z różnych regionów Wschodu i legaci biskupa Rzymu.
- Podczas soborów doszło do stopniowego wykształcenia się świadomości, że do sprawowania władzy przez sobór ekumeniczny konieczne są *symphōnia* przewodniczących poszczególnych Kościołów, *synergeia* z biskupem Rzymu, *symphrōnēs* innych patriarchów i zgodność jego nauczania z nauczaniem poprzednich soborów.

Synody i sobory w drugim tysiącleciu Kościoła

- Sobory w Kościele katolickim, które odbywały się w II tysiącleciu pod przewodnictwem papieża lub jego legata, nie są zgromadzeniami wyłącznie biskupów i duchownych, ale wyrażają zachodnią *christianitas*. Dlatego biorą w nich udział, pełniąc różne role, obok władz kościelnych (biskupów, opatów i przełożonych zakonów), także władze cywile (przedstawiciele cesarza, królów i wielkich dostojników) oraz znawcy teologii i kanonicy.
- Jeśli chodzi o synody diecezjalne, straciły swój czysto kościelny charakter i przybrały formę synodów królewskich lub narodowych, w których uczestniczyli biskupi pod przewodnictwem króla. Praktyka synodalna była żywa również w zakonach i kapitułach katedralnych.
- Sobór Trydencki wyróżnia się kilkoma cechami na tle poprzednich zgromadzeń soborowych: nie ma już postaci soboru *christianitas*, jak w średniowieczu, ponieważ biorą w nim udział wyłącznie biskupi wraz z przełożonymi zakonów i zgromadzeń zakonnych, podczas gdy legaci książąt, chociaż uczestniczą w sesjach, nie mają prawa głosu.

Synody i sobory w drugim tysiącleciu Kościoła

- Sobór postanowił, że synody diecezjalne powinny odbywać się co roku, a synody prowincjalne co trzy lata, aby impuls reformy trydenckiej został przekazany całemu Kościołowi. Synody te nie miały na celu aktywnego zaangażowania całego Ludu Bożego – *congregatio fidelium* – lecz przekazywanie mu i wdrażanie norm i przepisów na nich ustanowionych.
- Ogłoszenie na Soborze Watykańskim I (1869–1870) dogmatów o jurysdykcji i nieomyślności papieża nie spowodowała oderwania się papieża od Ludu Bożego. Świadczą o tym konsultacje, przeprowadzone za pośrednictwem biskupów z całym Ludem Bożym przez Piusa IX w celu zdefiniowania dogmatu o Niepokalanym Poczęciu i przez Piusa XII w odniesieniu do definicji dogmatu o Wniebowzięciu Maryi.

Synody i sobory w drugim tysiącleciu Kościoła

- W drugiej połowie XIX wieku powstała nowa instytucja synodalna w postaci konferencji episkopatu. W roku 1899, w Rzymie odbył się Synod Plenarny Ameryki Łacińskiej, zwołany przez Leona XIII, z udziałem metropolitów z prowincji kościelnych tego kontynentu.
- Sobór Watykański II dopełnia nauczanie Soboru Watykańskiego I poprzez ukazanie Kościoła jako komunii w konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium*. Takie spojrzenie na Kościół jest fundamentem synodalności, która rozwinęła się po Soborze Watykańskim II.

W kierunku teologii synodalności

- Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium* ukazuje podstawowe zasady rozumienia synodalności w perspektywie eklezjologii komunii).
- Z kolejności jej pierwszych rozdziałów: *Misterium Kościoła* (rozd. I), *Lud Boży* (rozd. II), *O hierarchicznym ustroju Kościoła a szczególnie o Episkopacie* (rozd. III) wynika, że hierarchia kościelna służy ludowi Bożemu, aby Kościół mógł wypełniać swoją misję zgodnie z Bożym planem zbawienia.
- Misja wiernych, wynikająca z sakramentu chrztu św., polega na dawaniu świadectwa i głoszeniu Słowa prawdy i życia, ponieważ są oni członkami proroczego, kapłańskiego i królewskiego ludu Bożego.

Teologiczne podstawy włączenia wiernych świeckich w wydarzenie synodalne

- Namaszczenie Duchem Świętym otrzymane w chrzcie św. przejawia się w *sensus fidei* wiernych: „We wszystkich ochrzczonych, od pierwszego do ostatniego, działa uświęcająca moc Ducha, pobudzająca do ewangelizowania (...). Częścią tajemnicy Jego miłości do ludzi jest to, że Bóg obdarza ogół wiernych *zmysłem wiary* – *sensus fidei* – który pomaga im w rozeznawaniu tego, co rzeczywiście pochodzi od Boga (*Evangelii gaudium* nr 119; por. LG 12).

Metafora odwróconej piramidy

- Przyjmując perspektywę eklezjologiczną Soboru Watykańskiego II, papież Franciszek nie obawia się zastosować obrazu „**odwróconej piramidy**”, której szczyt znajduje się poniżej podstawy.
- Wskazuje w ten sposób, że w Kościele autorytet jest autorytetem służby, władza zaś jest władzą krzyża: „Jezus ustanowił Kościół, stawiając na jego szczycie kolegium apostoelskie, w którym apostoł Piotr jest «opoką» (por. Mt 16, 18), tym, który ma «utwierdzać» braci w wierze (por. Łk 22, 32). Jednak w tym Kościele, niczym w odwróconej piramidzie, wierzchołek znajduje się poniżej podstawy. Dlatego ci, którzy sprawują władzę, nazywają się «**sługami - *ministri***»: bowiem zgodnie z pierwotnym znaczeniem tego słowa są najmniejsi ze wszystkich”.

Relacja pasterzy i wiernych świeckich

- Sobór, opisując zadania pasterzy, podkreśla ich odniesienie do wiernych: „Wyposażeni bowiem we władzę świętą szafarze służą braciom swoim, aby wszyscy, którzy są z Ludu Bożego i dlatego cieszą się prawdziwie chrześcijańską godnością, zdążając w sposób wolny, a zarazem według przepisane go porządku do tego samego celu, osiągnęli zbawienie” (LG 18).
- „Wiedzą mianowicie pasterze, iż nie po to ustanowieni zostali przez Chrystusa, aby całe zbawcze posłannictwo Kościoła w stosunku do świata wziąć na siebie samych, lecz że ich zaszczytnym zadaniem jest tak sprawować opiekę pasterską nad wiernymi i tak uznawać ich posługi oraz charyzmaty, żeby wszyscy oni pracowali zgodnie, każdy na swój sposób, dla wspólnego dzieła” (LG 30).

Relacja pasterzy i wiernych świeckich

- To nie wierni "pomagają" pasterzom; raczej oni są pomocnikami wiernych, poprzez posługę Słowa i Sakramenty oraz promowanie ich posług i charyzmatów, aby mogli w pełni rozwinąć swój potencjał powołaniowy i misyjny. Ze swej strony wierni świeccy, którzy stanowią większość chrześcijan - "współpracują we wspólnym dziele" na dwa sposoby, związane z ich podwójnym stanem: jako wiernych i jako świeckich.

Pełnienie posług przez wiernych świeckich

- ***Czasowe posługi na rzecz wspólnoty*** wynikające z kapłaństwa wspólnego, np. w obszarze kultycznym (posługa lektora, akolity itd.), prorockim (katecheza lub inna forma posługi Słowa, z wyłączeniem homilii) i zarządzania (np. rada parafialna lub diecezjalna). Ponieważ cała posługa we wspólnocie musi być wykonywana w komunii, wystarczy w tych przypadkach zwykła legitymizacja lub "zatwierdzenie" przez pasterzy.
- ***Instytucjonalne posługi na rzecz wspólnoty***, które zakładają współpracę z pasterzami i dlatego wymagają „ustanowienia” lub przygotowania prawnego. Konkretnie, „ludzie świeccy mogą być także powoływani w różny sposób do bardziej bezpośredniej współpracy z apostołatem hierarchii (...). Ponadto zdolni są do tego, aby hierarchia przybierała ich do pomocy w wykonywaniu pewnych zadań kościelnych służących celowi duchownemu” (LG 33).

Synod diecezjalny: wszyscy, niektórzy, jeden

- „Synod diecezjalny będąc zarówno aktem władzy jak i wydarzeniem komunii odnawia i pogłębia świadomość współodpowiedzialności Kościoła za lud Boży i jest wezwany do konkretnego ukazania udziału wszystkich jego członków w misji zgodnie z logiką **wszyscy, niektórzy i jeden**” (Dokument MKT nt. synodalności nr 79).
- Udział „**wszystkich**” dokonuje się poprzez konsultacje w procesie przygotowywania Synodu, w celu dotarcia do wszystkich głosów, które są wyrazem Ludu Bożego w Kościele lokalnym. Ci, którzy biorą udział w zgromadzeniach lub synodach z urzędu, oraz ci, którzy są wybrani lub mianowani przez biskupa, to „**niektórzy**”, których zadaniem jest celebrowanie synodu diecezjalnego lub zgromadzenia parafialnego. Biskup, następca Apostołów i Pasterz jego trzody, który zwołuje i przewodniczy lokalnemu Synodowi Kościoła, jest powołany do pełnienia tam **posługi jedności** i przywództwa z należącą do niego władzą”.

Synod jako proces wzajemnego słuchania

- Mówiąc o synodach na różnych poziomach Kościoła, papież podkreśla, że **zadaniem biskupów jest wysłuchać ludu Bożego**: „Droga synodalna zaczyna się od słuchania ludu, który «uczestniczy także w prorockiej funkcji Chrystusa», w myśl zasady bliskiej Kościołowi pierwszego tysiąclecia: «*Quod omnes tangit ab omnibus tractari debet*» (To, co wszystkich dotyczy, przez wszystkich powinno być przedyskutowane i przyjęte) (...)”.

Podjęcie decyzji na synodzie

- Pomiędzy wspólnotą a jej pasterzami - powołanymi do działania w imieniu jednego Pasterza - nie ma żadnego rozdziału, lecz **rozdzielenie zadań** na zasadzie wzajemności komunii.
- Synod, zgromadzenie, rada nie mogą podejmować decyzji bez prawowitych pasterzy. Proces synodalny musi odbywać się w ramach hierarchicznie zorganizowanej wspólnoty. Konieczne jest rozróżnienie między procesem wspólnego podejmowania decyzji (*decision-making*) poprzez rozeznawanie, konsultację i współpracę, a podejmowaniem decyzji duszpasterskich (*decision-taking*), które podlegają władzy biskupa, gwaranta apostolskości i katolickości. Przygotowanie to podjęcia decyzji jest zadaniem synodalnym, samo zaś podjęcie decyzji należy do kompetencji biskupa.

Duchowość komunii i formacja do życia synodalnego

- Synodalna droga Kościoła jest kształtowana i karmiona przez Eucharystię.
- Źródłem i szczytem synodalności jest celebrowanie liturgiczne i - w wyjątkowy sposób - nasze pełne, świadome i aktywne uczestnictwo w synaksie eucharystycznej. Komunia z Ciałem i Krwią Chrystusa sprawia, że „Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno Ciało. Wszyscy bowiem bierzemy z tego samego chleba” (1 Kor 10, 17).
- **W zgromadzeniu eucharystycznym** obecne są elementy kształtujące życie chrześcijańskie na sposób synodalny.

Trójca Święta

- **Synaksa eucharystyczna** rozpoczyna się od wezwania Trójcy Świętej. Zwołany przez Ojca, na mocy Eucharystii Kościół staje się przez wylanie Ducha Świętego żywym sakramentem Chrystusa: „gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich” (Mt 18, 19).
- Jedność Trójcy Przenajświętszej w komunii trzech Osób Boskich objawia się we wspólnocie chrześcijańskiej powołanej do życia w prawdzie i miłości, poprzez korzystanie z odpowiednich darów i charyzmatów otrzymanych od Ducha Świętego dla wspólnego dobra.

Pojednanie

- **Synaksa eucharystyczna** sprzyja komunii poprzez pojednanie z Bogiem i z braćmi i siostrami. Wyznanie grzechów jest wychwalaniem miłosiernej miłości Ojca i wyraża wolę podążania nie drogą podziału spowodowanego grzechem, ale drogą jedności: „Jeśli więc przyniesiesz dar swój przed ołtarz i tam wspomnisz, że brat twój ma coś przeciw tobie, zostaw tam dar swój przez ołtarzem, a najpierw idź i pojednaj się z bratem swoim! Potem przyjdź i dar swój ofiaruj!” (Mt 5, 23-24).
- Synodalne wydarzenia oznaczają uznanie własnej słabości i prośbę o wzajemne przebaczenie. Pojednanie jest również sposobem na przeżywanie nowej ewangelizacji.

Słuchanie Słowa Bożego

- **W synaksie eucharystycznej** słuchamy Słowa i staramy się na nie odpowiedzieć. Dialogiczna struktura liturgii eucharystycznej jest paradygmatem rozeznania wspólnotowego: przed wysłuchaniem siebie nawzajem, uczniowie muszą słuchać Słowa Bożego.

Komunia

- Eucharystia tworzy komunie i sprzyja komunii z Bogiem i z braćmi i siostrami.
- Duch Święty stwarza wspólnotę z mężczyzn i kobiet, którzy mając tę samą godność wynikającą z chrztu świętego, przyjmują od Ojca i z odpowiedzialnością realizują różne powołania - płynące z chrztu, bierzmowania, święceń i szczególnych darów Ducha Świętego - aby z wielu członków stworzyć jedno Ciało.

Misja

- *Ite, missa est.* Komunia osiągnięta przez Eucharystię pobudza do misji. Kto uczestniczy w Ciele Chrystusa, jest powołany do dzielenia się radosnym doświadczeniem z innymi.
- Każde wydarzenie synodalne zachęca Kościół do opuszczenia obozu (por. Hbr 13, 13), aby zanieść Chrystusa ludziom, którzy oczekują Jego zbawienia.

**Dokument
Międzynarodowej Komisji Teologicznej
o synodalności**

